

СЕКЦІЯ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТАНДАРТИ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

REGULATORY AND LEGAL ENSURING AND INTERNATIONAL EDUCATION STANDARDS IN UKRAINE

Управління Державної міграційної служби України в Тернопільській області

ПРАВИЛА ПЕРЕБУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ВНЗ ТА ОРГАНАМИ ДМС

Ternopil regional administration of State Migration Service of Ukraine

REGULATIONS FOR INTERNATIONAL STUDENTS' RESIDENCE IN UKRAINE. WAYS FOR ENHANCING THE COORDINATION OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS AND STATE CUSTOMS SERVICE OFFICE

1. Державна міграційна служба України (ДМС України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

ДМС України входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для реалізації державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

ДМС України відповідно до покладених на неї завдань, зокрема :

- бере участь у межах, визначених законодавством, у вирішенні питань, пов'язаних із навчанням в Україні іноземців та осіб без громадянства;

- здійснює оформлення і видачу іноземцям та особам без громадянства документів для тимчасового перебування або постійного проживання в Україні, а також виїзду за її межі, вилучає ці документи та проставляє в документах, що посвідчують особу іноземців та осіб без громадянства, відмітки про заборону в'їзду в Україну в передбачених законодавством випадках;

- приймає рішення про продовження (скорочення) строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України, про добровільне повернення або примусове повернення іноземців та осіб без

громадянства до країн їх громадянської належності або країн походження, звертається до судів з позовами про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства, заборону в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства, здійснює заходи, пов'язані з примусовим видворенням іноземців та осіб без громадянства з України;

- проводить ідентифікацію іноземців та осіб без громадянства, які втратили документи, що посвідчують особу;

- здійснює відповідно до закону заходи щодо запобігання та протидії нелегальній (незаконній) міграції, іншим порушенням міграційного законодавства;

- здійснює відповідно до закону державний контроль за дотриманням законодавства у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, у випадках, передбачених законодавством, притягає порушників до адміністративної відповідальності;

ДМС України здійснює свої повноваження безпосередньо та через головні управління (управління) міграційної служби в областях, місті Києві, управління, відділи (сектори) міграційної служби в районах, районах у містах, містах обласного значення.

ДМС України здійснює свої повноваження щодо виконання завдань із реалізації державної політики у сфері протидії нелегальній міграції, а також із притягнення до адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері реєстрації фізичних осіб, видачі документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство.

2. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають під юрисдикцією України, незалежно від законності їх перебування, мають право на визнання їх правосуб'єктності та основних прав і свобод людини.

Іноземці та особи без громадянства зобов'язані неухильно додержуватися Конституції та законів України, інших нормативно-правових актів, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей, інтереси суспільства та держави.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою навчання та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період навчання.

Підставою для видачі посвідки на тимчасове проживання у даному випадку є заява іноземця або особи без громадянства, дійсний поліс медичного страхування, документ, що підтверджує факт навчання в Україні, та

зобов'язання навчального закладу повідомити центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, про відрахування з такого закладу.

В'їзд в Україну та виїзд з України здійснюється іноземцями та особами без громадянства, які навчаються у навчальних закладах України за паспортним документом та посвідкою на тимчасове проживання.

Реєстрація іноземців та осіб без громадянства, які в'їжджають в Україну, здійснюється в пунктах пропуску через державний кордон України органами охорони державного кордону.

Строк перебування іноземців та осіб без громадянства на території України продовжується у разі, коли вони прибули: за довгостроковою візою, якщо протягом строку дії візи з поважних причин не оформлено посвідки на тимчасове проживання, за умови подання підтверджувальних документів - на період не більш як один місяць.

3. Для оформлення посвідки на тимчасове проживання до територіального органу ДМС України за місцем проживання іноземним студентом подаються такі документи:

1) паспортний документ іноземця (після пред'явлення повертається), з візою типу Д, якщо інше не передбачено законодавством і міжнародними договорами України, та копії сторінок паспорта з особистими даними і візою;

2) переклад українською мовою сторінки паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства, з особистими даними, засвідчений у встановленому законодавством порядку;

3) квитанції про сплату обов'язкових платежів;

4) клопотання (подання) приймаючої сторони щодо оформлення іноземцеві посвідки на тимчасове проживання, та зобов'язання навчального закладу повідомити територіальний орган ДМС, про відрахування з такого закладу;

5) дійсний поліс медичного страхування,

6) документ, що підтверджує факт навчання в Україні (наказ навчального закладу про зарахування на навчання та наказ навчального закладу про встановлення періодів навчання для іноземних студентів);

7) чотири фотокартки іноземця та особи без громадянства розміром 3,5 x 4,5 сантиметра (на матовому папері).

Посвідка на тимчасове проживання видається на період навчання, який визначається наказом навчального закладу про встановлення періодів навчання для іноземних студентів. Документами, що підтверджують факт навчання іноземця та особи без громадянства в Україні, є накази навчального закладу про їх зарахування на навчання та про встановлення періодів навчання для іноземних студентів. Посвідка на тимчасове проживання іноземним студентам видається на період навчання, який зазначається в документі, що підтверджує факт навчання в Україні.

Строк дії посвідки на тимчасове проживання не може перевищувати строку дії паспортного документа іноземця або особи без громадянства.

Строк дії посвідки на тимчасове проживання може бути продовжено необмежену кількість разів, за наявності підстав, передбачених законом.

Іноземець або особа без громадянства подає документи для продовження строку дії посвідки на тимчасове проживання не пізніше як за 10 календарних днів до закінчення строку її дії.

У разі коли протягом строку дії посвідки на тимчасове проживання у документах, змінилися відомості, такі документи подаються протягом 10 днів з моменту настання таких змін до територіального органу ДМС, який видав посвідку.

Після закінчення строку дії посвідки на тимчасове проживання іноземець та особа без громадянства зобов'язані в семиденний строк зняти з реєстрації місце проживання та виїхати за межі України. При цьому посвідка на тимчасове проживання передається приймаючій стороні – ВНЗ, яка зобов'язана подати її територіальному органу або підрозділові ДМС за місцем проживання іноземця та особи без громадянства протягом десяти днів з моменту зняття з реєстрації.

Нездана посвідка на тимчасове проживання вважається недійсною.

Посвідка видається іноземцеві та особі без громадянства під розписку після пред'явлення паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства, в якому на останній вільній сторінці проставляється відмітка, про отримання посвідки за встановленим МВС зразком, що скріплюється печаткою.

Обмін посвідки здійснюється у разі:

- 1) зміни прізвища, імені та по батькові іноземця та особи без громадянства тощо;
- 2) установа розбіжностей у записях (невідповідності внесених до посвідки записів записам в інших документах);
- 3) непридатності посвідки до користування (пошкодження з різних причин тощо).

Для обміну посвідки подаються:

- 1) заява, зразок якої встановлюється МВС;
- 2) паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства (після пред'явлення повертається), та його копія;
- 3) посвідка, що підлягає обміну;
- 4) квитанція про сплату обов'язкових платежів;
- 5) документи, що підтверджують обставини, на підставі яких посвідка підлягає обміну (документи, видані компетентними органами іноземних держав, підлягають легалізації в установленому порядку, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України);
- 6) дві фотокартки іноземця та особи без громадянства розміром 3,5 x 4,5 сантиметра (на матовому папері).

У разі пошкодження чи втрати посвідки іноземець та особа без громадянства може звернутися за отриманням нової посвідки в порядку, встановленому для її обміну чи продовження строку її дії, до територіального органу за місцем проживання.

Про втрату посвідки іноземець та особа без громадянства або приймаюча сторона зобов'язані негайно повідомити органів внутрішніх справ за місцем втрати та територіальному органу ДМС за місцем видачі, який інформує про це протягом п'яти днів ДМС та Адміністрацію Держприкордонслужби. Втрачена посвідка визнається недійсною та в разі її вилучення підлягає знищенню.

4. Іноземець та особа без громадянства, що отримали посвідку, повинні зареєструвати місце проживання, а в разі його зміни - перереєструвати в порядку, встановленому Законом України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні".

Іноземні студенти, які тимчасово проживають в Україні, зобов'язані протягом тридцяти календарних днів після зняття з реєстрації місця проживання та прибуття до нового місця проживання зареєструвати місце проживання. Реєстрація місця проживання особи здійснюється в день подання особою документів. Реєстрація місця проживання за заявою особи може бути здійснена з одночасним зняттям з реєстрації попереднього місця проживання.

5. Іноземні студенти, винні у порушенні вимог законодавства щодо реєстрації місця проживання, несуть відповідальність згідно із законом.

Недодержання іноземцями та особами без громадянства встановленого порядку пересування і зміни місця проживання, тягнуть за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. (ч.1 ст.203 Кодекс України про адміністративні правопорушення). Посвідка на тимчасове проживання скасовується територіальним органом ДМС, який її видав, у разі:

1) отримання від органу внутрішніх справ, іншого органу виконавчої влади, який у межах наданих йому повноважень забезпечує дотримання вимог законодавства про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, інформації про те, що посвідку видано на підставі неправдивих відомостей, підроблених чи недійсних документів;

2) отримання вмотивованого клопотання приймаючої сторони про скасування посвідки (у тому числі в разі звільнення іноземця та особи без громадянства із займаної посади) або припинення діяльності приймаючої сторони - юридичної особи;

3) коли іноземця та особу без громадянства засуджено в Україні до позбавлення волі;

4) коли дії іноземця та особи без громадянства загрожують національній безпеці, громадському порядку, здоров'ю, захисту прав і законних інтересів громадян України та інших осіб, що проживають в Україні;

5) коли уповноваженим органом прийнято рішення про примусове

повернення іноземця та особи без громадянства або їх примусове видворення за межі України;

б) інших випадках, передбачених законами.

Копія рішення про скасування посвідки на тимчасове проживання видається територіальним органом ДМС, який прийняв таке рішення, іноземцеві та особі без громадянства під розписку або надсилається рекомендованим листом таким особам і приймаючій стороні не пізніше ніж протягом п'яти днів з дня його прийняття.

У разі прийняття рішення про скасування посвідки вона підлягає вилученню та знищенню. При цьому відмітка про видачу посвідки в паспортному документі іноземця анулюється.

Іноземець та особа без громадянства протягом місяця з дня отримання копії рішення про скасування посвідки на тимчасове проживання має право на його оскарження шляхом звернення до ДМС або суду. Оскарження такого рішення зупиняє його виконання.

6. Наявність прав іноземців та осіб без громадянства прямо пов'язана із законністю їх перебування на території України, в разі порушення певних встановлених державою умов їх перебування останні несуть відповідальність, яка поділяється на загальну та спеціальну.

Загальна відповідальність полягає в тому, що іноземці, які вчинили злочин, адміністративне правопорушення, несуть відповідальність на загальних підставах, як і громадяни України.

До спеціальних видів відповідальності належать:

- відповідальність за порушення порядку перебування в Україні, транзитного проїзду через її територію;
- скорочення строку тимчасового перебування в Україні та заборона в'їзду в Україну;
- примусове повернення та видворення за межі України.

Іноземцю та особі без громадянства, які порушують законодавство України, якщо ці порушення не передбачають адміністративної або кримінальної відповідальності, може бути скорочено визначений їм строк перебування в Україні.

Такий строк може бути також скорочено, якщо в іноземця та особи без громадянства відпали підстави для його подальшого перебування в Україні.

Частиною першою статті 203 КУпАП передбачена адміністративна відповідальність іноземців та осіб без громадянства.

Порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні, тобто проживання без документів на право проживання в Україні, за недійсними документами або документами, термін дії яких закінчився, або працевлаштування без відповідного дозволу на це, якщо необхідність такого дозволу передбачено законодавством України, або недодержання встановленого порядку пересування і зміни місця проживання, або ухилення від виїзду з України після закінчення відповідного терміну перебування,

неприбуття без поважних причин до визначеного місця навчання або працевлаштування після в'їзду в Україну у визначений строк, а так само порушення правил транзитного проїзду через територію України, крім порушень, передбачених частиною другою цієї статті, тягнуть за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

7. Нелегальний мігрант - іноземець або особа без громадянства, які перетнули державний кордон поза пунктами пропуску або в пунктах пропуску, але з уникненням прикордонного контролю і невідкладно не звернулися із заявою про надання статусу біженця чи отримання притулку в Україні, а також іноземець або особа без громадянства, які законно прибули в Україну, але після закінчення визначеного їм терміну перебування втратили підстави для подальшого перебування та ухиляються від виїзду з України.

Під термінами “примусове повернення” та “примусове видворення” слід розуміти систему адміністративно-правових заходів, спрямованих на примушування іноземців та осіб без громадянства покинути територію України всупереч їх волі і бажанню.

Пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, є державною установою, що призначена для тимчасового утримання іноземців та осіб без громадянства у разі, коли вони не виконали в установленій строк без поважних причин рішення про примусове повернення або є обґрунтовані підстави вважати, що вони ухилятимуться від виконання такого рішення та відносно них судом прийнято постанову про їх примусове видворення за межі України, або вони прибули на територію України відповідно до міжнародних договорів про реадмісію, або не мають законних підстав для перебування на території України і підлягають примусовому видворенню за її межі.

Відповідно до Закону іноземці можуть бути:

примусово повернуті в країну походження або третю країну на підставі рішення територіальних органів та підрозділів ДМС,
або

примусово видворенні на підставі винесеної за позовом територіальних органів та підрозділів ДМС постанови суду про примусове видворення.

Рішення про примусове повернення іноземців та осіб без громадянства може супроводжуватися заборонаю щодо подальшого в'їзду в Україну строком на три роки. Строк заборони щодо подальшого в'їзду в Україну обчислюється з дня винесення такого рішення.

Примусове повернення передбачає виїзд іноземця з України за рішенням територіальних органів та підрозділів ДМС, з подальшим повідомленням протягом 24 годин про підстави прийняття такого рішення прокурора з оформленням відповідних документів, доведенням до іноземця зобов'язання про його добровільний виїзд з України у визначений у рішенні строк та здійсненням подальшого контролю за виконанням іноземцем цього

зобов'язання.

З метою контролю за виконанням іноземцем та особою без громадянства рішення про примусове повернення до певної категорії осіб може застосовуватись супровід такого іноземця та особи без громадянства по території України до пункту пропуску через державний кордон.

Примусове повернення не застосовується до іноземців та осіб без громадянства, які не досягли 18-річного віку, до іноземців та осіб без громадянства, на яких поширюється дія Закону України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту".

Контроль за правильним і своєчасним виконанням рішення про примусове повернення іноземця здійснюється територіальним органом або територіальним підрозділом ДМС, який його прийняв.

У випадку невиїзду іноземця за межі України уживаються заходи щодо його розшуку та видворення у примусовому порядку.

У разі виявлення та затримання особи, яка перебуває в Україні без документів, що б посвідчували її особу, чи за недійсними документами подається адміністративний позов у якому необхідно просити суд прийняти рішення про примусове видворення, затримання та поміщення в ПТП іноземця.

За вище зазначеними адміністративними позовами суд приймає рішення про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства з поміщенням до пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні або без такого.

Розміщення іноземців у ПТП здійснюється адміністрацією такого пункту на підставі зазначеного вище рішення згідно з актом, складеним пунктом тимчасового перебування та органом/підрозділом, який доставив іноземців до пункту.

Іноземці перебувають у ПТП протягом строку, необхідного для виконання рішення адміністративного суду про примусове видворення, але не більше ніж дванадцять місяців.

У разі відсутності в іноземця документів, що посвідчують особу, територіальні органи ДМС, вживають заходів щодо їх ідентифікації та документування. Надсилають запити до дипломатичних представництв або консульських установ із долученням відповідних анкет та двох кольорових фотокарток на кожну особу.

Якщо в Україні відсутня акредитована в Україні дипломатична установа країни походження іноземця запити до компетентних органів відповідної країни щодо його ідентифікації надсилаються через Департамент консульської служби МЗС.

Контроль за правильним і своєчасним виконанням рішення про примусове повернення або рішення про примусове видворення іноземця покладається на керівників територіальних органів, територіальних підрозділів ДМС.

11. Діяльність злочинних угруповань, які діють у сфері нелегальної

міграції дедалі частіше характеризується пошуком нових схем та механізмів організації незаконного переправлення іноземців в Україну з подальшим переміщенням останніх до країн Західної Європи.

Тому, заслуговує уваги так званий "студентський" канал (проникнення нелегалів під виглядом навчання в українських вищих учбових закладах). "Мігранти-студенти" вдаються до послуг фізичних та юридичних осіб, які оформлюють їм запрошення навчальних закладів України, на підставі яких вони одержують візу для в'їзду в Україну.

У зв'язку з цим виникає необхідність організації та здійснення спільних заходів, спрямованих на недопущення використання цієї процедури для організації каналів незаконної міграції.

Керівництвом навчальних закладів повинні вживатися заходи адміністративно-правового характеру, які будуть запобігати нелегальній міграції та попереджати скоєнню злочинів як іноземцями, так і відносно них.

Особливо слід звернути увагу на обов'язки адміністрації вищих навчальних закладів дотримуватись законодавства України щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства та реального виконання зобов'язань приймаючої сторони. Зокрема, це стосується обов'язку своєчасно (протягом 10 днів, у відповідності до п. 18 наказу Міністерства освіти і науки України від 11.12.2015 № 1272) повідомляти про відрахування студентів з навчання, про відсутність останніх за місцем проживання.

Необхідно посилити контроль керівництва ВНЗ за відповідальними посадовими особами навчальних закладів щодо своєчасного подання іноземними студентами клопотання про оформлення чи продовження строку посвідок на тимчасове проживання, зокрема, не пізніше ніж за 10 днів до закінчення строку дії, забезпечення своєчасного виїзду з України після закінчення навчання або після відрахування, поданням іноземними студентами документів про зміну місця реєстрації, обмін паспортного документа термін дії якого закінчився, повідомлення про втрату, документів у яких змінилися відомості.

Нормативно-правові акти:

- *Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року;*
- *Конвенція про статус біженців,*
- *Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 року;*
- *Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року;*
- *Конституція України;*
- *Кодекс України про адміністративні правопорушення;*
- *Кодекс адміністративного судочинства України;*
- *Закон України „Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”;*

- Закон України „Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту”;
- Указ Президента України від 06.04.2011 № 405 „Питання Державної міграційної служби України”;
- Постанова кабінету Міністрів України від 28 березня 2012 року № 251 „Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2002 р. № 1983”;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 року № 150 „Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України”;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 04.12.2013 № 884 „Про затвердження Порядку підтвердження достатнього фінансового забезпечення іноземців та осіб без громадянства для в'їзду в Україну, перебування на території України, транзитного проїзду через територію України і виїзду за її межі та визначення розміру такого забезпечення”;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2012 року № 70 „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року № 1110 (Про затвердження Типового положення про пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні)”;
- Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Служби безпеки України від № 353/271/150 „Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства”, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 травня 2012 року за № 806/21119;
- Наказ МВС від 15.07.2013 № 681 „Про затвердження Тимчасового порядку розгляду заяв для оформлення посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання”, зареєстровано в міністерстві юстиції України 6 серпня 2013 року за № 1335/23867;
- Наказ МВС від 17.12.2013 № 1235 „Про затвердження Інструкції про порядок прийняття Державною міграційною службою України та її територіальними органами рішень про заборону в'їзду в Україну іноземцям та особам без громадянства”, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 січня 2014 року за № 25/24802;
- Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 11.12.2015 № 1272 „ Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 01 листопада 2013 року № 1541”;
- Закону України від 22.09.2011 “Про правовий статус іноземців та

осіб без громадянства” (далі – Закону), Постанови КМУ від 20.08.2014 № 360 “Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України”.